

# В ОБ'ЄКТИВІ – ГЕНДЕР

Ми живемо в XXI сторіччі, коли в усьому цивілізованому світі відбувається перехід до якісно нового суспільства, базовими принципами якого є гендерна політика. Ідеї гендерної рівності упевнено знаходять своє відображення у суспільстві.

Людина протягом всього життя грає безліч різноманітних ролей – майже як професійний актор. Є такі ролі, що засвоїли ми ще з дитинства, чи у спілкуванні з однолітками, у школі чи у сім'ї. Їх називають соціальними ролями. Роки йшли, а ми вивчали, як повинні поводити себе у тій чи іншій ситуації. Важливо зазначити, що поведінка часто регулюється ще й тим, до якої статі належить людина. «Не плач, ти ж хлопчик! Хлопчики не плачуть», чи «Дівчинка не повинна так себе поводити, тільки хлопці лазять на дерева за яблуками» – ми чули багато подібних фраз. Так ще з дитинства закладаються деякі норми поведінки у суспільстві, які неможливо відокремлюють нас за статтю. І дійсно, соціалізація особистості починається з раннього дитинства. Гендерна соціалізація починається з моменту народження дитини та встановлення її біологічної статі. Саме біологічна стать дає напрямок у вихованні дитини. Дівчинку виховують так, як «прийнято» виховувати дівчат, і чекають від неї відповідної поведінки. Хлопчика виховують так, як «прийнято» виховувати хлопців, і також чекають від нього відповідної поведінки. Перше осмислення свого «я» проходить саме на гендерній основі: дитина ідентифікує себе з відповідною біологічною статтю.

У сучасному світі для означення статі людини використовують два слова: *стать* (анг. *sex*), і *гендер* (анг. *gender*). Під словом «стать» мається на увазі набір сексуально-біологічних характеристик (генетичних, анатомічних, фізіологічних). *Стать* належить нам від народження, її не вибирають.

Поняття гендера увійшло у вжиток в соціології і означає соціальну стать людини на відміну від біологічної статі. Це – соціально-рольовий статус, який визначає соціальні можливості кожної статі: в професійній діяльності, в доступу до влади, в сімейній ролі та репродуктивній поведінці, що є одним із базових вимірів соціальної структури суспільства. Гендер – це набір соціальних ролей, який відображає відмінності в ролях, поведінці, ментальних і емоційних характеристиках між чоловічим і жіночим.

Гендерні стереотипи впливають на процес соціалізації як дитини, так і дорослої людини, визначають напрямок соціалізації. Вчені виділяють три умовні групи гендерних стереотипів. Перша група стереотипів базується на відповідних уявленнях про психологічні риси та якості особистості чоловіків та жінок – стереотипи «маскулінність – фемінінність». Згідно з цими стереотипами чоловіки та жінки є протилежностями. Чоловікам приписується активне, творче начало, здатність вирішувати проблеми, застосовувати розвинуте логічне мислення та власну компетентність. Жіноче ж начало – природно-репродуктивне і тому жінка повинна бути покірною, залежною, емоційною. В основу другої групи стереотипів покладені соціальні начала. Ця група стереотипів закріплює професійні ролі чоловіків і жінок. Для жінки головними є ролі сімейні (жінка, мати, господарка), а для чоловіків – ролі професійні. «У жінки сім'я – друга робота, у чоловіка робота – це друга сім'я» – каже народна мудрість. До третьої групи гендерних стереотипів вчені відносять стандартизовані уявлення, які пов'язані з відмінностями у змісті праці – жіночої та чоловічої. Місце жінки – у сфері виконавчої та обслуговуючої праці, чоловіка – у сфері інструментальної праці, тобто творчої.

Гендерні стереотипи завжди були у суспільстві. І вони продовжуватимуть своє існування доти, доки є різниця між чоловіком та жінкою. І ця різниця між жіночою та чоловічою статтю проявляється не тільки у фізіологічному плані, а основним чином полягає у вихованні.

Усі ці та багато інших питань стосовно гендерної рівності, гендерних стереотипів, гендерних ролей були розглянуті на семінарських заняттях у рамках навчального курсу «Соціологія». За підтримки комітету у справах сім'ї, молоді та спорту університету викладачами кафедри були проведені бесіди з метою гендерної просвіти та інформування. Саме після цих занять чотири студенти нашого вузу, а саме Цимбал Богдан, Шебанова Вікторія, Горбань Юлія (науковий керівник Омельченко Г.Ю.) та Галій Олена (науковий керівник Бондар Н.О.) вперше взяли участь у IV регіональному науковому конкурсі молодих вчених «Гендерна політика очима молоді: слобожанський вимір». При кафедрі ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування», філософії і історії України на громадських засадах створено центр гендерних досліджень. Мета роботи цього центру – інформувати студентів нашого університету про актуальні проблеми гендерного виховання студентської молоді. Співпраця комітет у справах сім'ї, молоді та спорту і кафедри триватиме і надалі. Всіх, кого зацікавила ця інформація, або тих, хто може поділитися своїми міркуваннями з цього приводу, запрошуємо до співробітництва.

*Омельченко Г.Ю.,  
асистент кафедри ЮНЕСКО  
«Філософії людського спілкування»,  
філософії та історії України*